

De koude kleren van de vertaler

Vertalen is de meest intense vorm van close-reading die er bestaat. Albert Verwey zei het al: 'Zoodra men het in vreemde taal geschrevene zoo indringend leest dat men niet laten kan het na te zeggen in de eigene, is er de vertaling.' Bovendien steekt een vertaler van bijna elk boek dat hij vertaalt iets op. Soms maakt hij kennis met een nieuw aspect van zijn beroep of van de letteren in het algemeen, soms met heel andere dingen. Voor sommige boeken moet hij veel onderzoek doen: welk gereedschap gebruikte een leerlooier in Engeland in de veertiende eeuw, bestond dat elders ook en hoe heet het in het Nederlands? Hoe werd een bepaalde bewerking genoemd en hoe werd die uitgevoerd? Hoe werden tijdens de Chinese Culturele Revolutie de bijeenkomsten genoemd waarbij veroordeelde politieke gevangenen aan het volk werden getoond - bestond er in die periode in de Nederlandse pers consensus over een bepaalde Nederlandse term? Hoe wordt in de wijsbegeerte een bepaald begrip genoemd, welke van de gevonden termen is in deze context de juiste, en waarom? Ook een vertaler die zich niet specialiseert, stuit geregeld op teksten waarin dergelijke kwesties aan de orde komen.

Slapeloze nachten

Het intense, aandachtige, studerende lezen kan het vertalen tot een heel verrijkende ervaring maken, maar soms ook tot een nachtmerrie. De vertaler moet zich verdiepen in de manier van denken, handelen, schrijven en spreken van de auteur en al diens personages. Het spreekt vanzelf dat dat hem niet altijd in de koude kleren gaat zitten. Niet alle personages gaan even zorgeloos door het leven. De een heeft gedachten over de mens en de samenleving die bij de vertaler een omslag in diens geestelijke ontwikkeling teweegbrengen. De ander doet en bedenkt dingen die zo verschrikkelijk zijn dat de vertaler er wekenlang slecht van slaapt. In sommige boeken worden misdaden gepleegd die alleen in zeer zieke geesten opkomen, of wordt de hoofdpersoon het slachtoffer van terreur of van regimes waarover de vertaler weliswaar in de krant had gelezen, maar waarvan de consequenties pas bij het vertalen van het boek in kwestie gedetailleerd en onontkoombaar tot hem doordringen. In zo'n geval kost het hem vaak veel moeite zich voldoende van de schokkende inhoud van de tekst te distantiëren om een goede vertaling te kunnen maken – want dat moet, hoe gruwelijk het verhaal ook is.

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek

<http://www.boekvertalers.nl>

Gelukkig komt het ook voor dat een boek de vertaler een inzicht biedt waardoor hij het leven ineens beter aankan, of dat een auteur zo geestig is dat de vertaler er wekenlang een goed humeur aan overhoudt. Hoe het ook zij, vertalen laat een mens niet onberoerd.